

навчальних закладів.

Використані джерела інформації:

1. Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки : закон України від 09.01.2007 № 537-V / Відомості Верховної Ради України від 23.03.2007 - 2007 р., № 12, стор. 511, стаття 102.
2. Малышева М.А. Теория и методы современного государственного управления. Учебно-методическое пособие. - СПб.: Отдел оперативной полиграфии НИУ ВШЭ - Санкт-Петербург, 2011. 280 с.
3. Панов В.В. Государственное регулирование инвестиционной деятельности предприятий в сфере телекоммуникаций: Автореф.дис. ... канд.економ.наук: Москва, 2007. - 167 с.
4. Рустамов О.М. Управление предприятиями связи телекоммуникаций Азербайджана / Рустамов О.М. // Материалы IV Международной научно-практической конференции «Дни науки – 2010», 27.03.2010-05.04.2010. – Том 10: Экономические науки. – Прага: Изд. дом «Образование и наука», 2010. – С. 38-41.
5. Шерстобитов А.С. Государственные и частные акторы в телекоммуникационной отрасли в России: сеть или иерархия? / А.С. Шестобитов // Политическая экспертиза: ПОЛИТЭКС. [Электронный ресурс]. - Режим доступа: <http://www.politex.info/content/view/630>.
6. Сайт НКРЗІ. [Электронный ресурс]. - Режим доступа: <http://www.nkrz.gov.ua/uk/1360082595>.
7. Про телекомунікації : закон України від 18.11.2003 № 1280-IV / Відомості Верховної Ради України від 19.03.2004 - 2004 р., № 12, стаття 155.
8. Про затвердження Положення про Адміністрацію Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України : Указ Президента України від 30 червня 2011 року № 717/2011 / Офіційний вісник Президента України від 19.07.2011 -2011 р., № 21, стор. 4, стаття 878.

Рецензент: Карпенко О.В., к.держ.упр.

УДК 351/354

Степанко О. В.,

здобувач кафедри соціальної і гуманітарної політики Харківського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентіві України

ОРГАНІЗАЦІЙНА СТРУКТУРА ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ГУМАНІТАРНОЮ СФЕРОЮ В УКРАЇНІ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ

Анотація. У статті розглянуто процес розбудови організаційної структури державного управління гуманітарною сферою в Україні за період незалежності, визначено елементи сучасної структури та виявлено її недоліки.

Ключові слова: гуманітарна сфера, організаційна структура державного управління, система органів виконавчої влади.

Аннотація. У статті рассмотрен процесс развития организационной структуры государственного управления гуманитарной сферой в Украине за период

независимости, определены элементы современной структуры и выявлены ее недостатки.

Ключевые слова: гуманитарная сфера, организационная структура государственного управления, система органов исполнительной власти.

Annotation. The article analyses the process of public administration development in the humanitarian sphere in Ukraine during the period of independence, defines elements of contemporary structure and revealed its drawbacks.

Key words: humanitarian sphere, the organizational structure of public administration, the system of executive power bodies.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями. За роки незалежності гуманітарна сфера України зазнала значних трансформацій, які були спричинені не лише внутрішніми державотворчими процесам, а і зовнішніми глобалізаційними, які останнім часом переживають всі країни світу, а саме: інтернаціоналізація виробництва; міжнародна мобільність людей та розвиток діаспорних та іммігрантських громад; міжнародні комунікаційні потоки, що здійснюються за допомогою телекомунікаційних медіатехнологій та забезпечують транснаціональне поширення культурних послуг, образів, предметів масового споживання; глобальна циркуляція ідей і понять, експорт західних культурних цінностей тощо.

Українці переважно з негативного боку сприймають, насамперед, внутрішні трансформації. На цей факт останнім часом звертають увагу все більше вітчизняних учених, наголошуючи на тому, що така негативність, перш за все, спричинена недосконалістю реформаторського процесу в країні, недостатнім врахуванням людського фактору, непрозорістю механізмів приватизації, аморальною поведінкою багатьох підприємців та корумпованістю частини носіїв влади [0, с. 12]. Все це призводить до того, що в суспільстві зростає меркантилізм, жорстокість, радикальні настрої та апатія, що в свою чергу впливає на зміни у системі цінностей населення, тобто на те, що може цінувати людина і те, що є для неї значущим і важливим. Відтак, у результаті розвитку гуманітарної сфери держави, яку можна розглядати переважно як духовну складову суспільства, формується ставлення людей до різного роду духовних цінностей, їх створення, розповсюдження та засвоєння усіма верствами суспільства. Однак, функціонування й розвиток цієї сфери в Україні на сучасному етапі потребує її упорядкування, що посилює роль суб'єктів гуманітарної політики та вироблення ними ефективного і результативного управління в гуманітарній сфері.

Аналіз останніх досліджень і публікацій за темою дослідження. Аналіз функціонування й розвитку гуманітарної сфери та її складових, особливості гуманітарного розвитку українського суспільства, сутність, мету, завдання, принципи та основні напрями здійснення гуманітарної політики держави у своїх працях висвітлює велика кількість вітчизняних науковців, серед яких: В. Бех, В. Бульба, В. Дзоз, В. Деріга, М. Задорожна,

С. Здіорук, С. Зубченко, С. Кіндзерський, В. Ковальчук, В. Кремень, А. Меляков, Л. Мисів, С. Овчаренко, П. Петровський, Т. Раєвич, Ю. Рубан, В. Скуратівський, С. Чукут, Л. Чупрій та ін. Деякі аспекти системи державного управління гуманітарної або соціогуманітарної сфери, а також стан і тенденції розвитку управління цією сферою в Україні досліджують К. Бондаренко, С. Борисевич, О. Дніпров, О. Петроє, В. Трощинський та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Залишаються поза увагою науковців питання розбудови та функціонування організаційної структури державного управління гуманітарною сферою в Україні як цілісної системи, визначення недоліків у її функціонування та напрямів удосконалення.

Формулювання цілей статті. Мета статті полягає у проведенні дослідження тенденцій розвитку і сучасного стану цілісної організаційної структури державного управління гуманітарною сферою в Україні та визначення недоліків в її функціонуванні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Перш ніж перейти до розгляду побудови сучасної організаційної структури державного управління гуманітарною сферою в Україні, спочатку визначимо сутність поняття «організаційна структура державного управління». В енциклопедичному виданні з державного управління це поняття трактують як «ієрархічно побудована за рівнями підпорядкованості сукупність структурних підрозділів організації та їх взаємозв'язків, що відображає розподіл відповідальності й повноважень на прийняття рішень» [6, с. 494]. Аналіз наукової літератури дає можливість стверджувати, що практично всі вітчизняні вчені підтримують таке визначення і розглядають організаційну структуру державного управління як сукупність елементів (органів, підрозділів, ланок апарату, рівнів тощо) із відповідними організаційними зв'язками, які відображають взаємодію й координацію елементів усередині системи державного управління з метою реалізації управлінських функцій. Таким чином, організаційна структура державного управління представлена системою.

Слід зазначити, що система державного управління має свою побудову і складається з таких елементів:

- суб'єкти державного управління, тобто органи державної влади;
- об'єкти державного управління, тобто сфери та галузі суспільного життя, що перебувають під організуючим, регулюючим і координуючим впливом держави;
- державно-управлінська діяльність (процес), тобто певного виду суспільні відносини, через які реалізуються численні прямі та зворотні зв'язки між суб'єктами та об'єктами державного управління [2, с. 175].

Отже, система державного управління складається з численних елементарних систем, що об'єднуються в підсистеми, створюючи ієрархію. Системоутворюючим елементом організаційної структури виступає державний орган, який здійснює формування і реалізацію державно-

управлінських впливів.

Зауважимо, що формування системи органів державного управління гуманітарною сферою в Україні за період її незалежності як самостійної системи відбувалося поступово, поетапно. Ми погоджуємося з думкою багатьох науковців, які стверджують, що Україні гуманітарна сфера зі своєю ідеологією та будовою дісталася у спадок від СРСР. Так, О. Дніпров наголошує на тому, що в СРСР ця сфера спрямовувалася переважно на обґрунтування соціалістичної системи й переваг радянського способу життя [5, с. 178]. В. Скуратівський, В. Трощинський, С. Чукут стверджують, що державне управління в умовах командно-адміністративної системи зводилося до директивних методів керівництва, з жорстокою централізацією та механізмом вертикальних зв'язків [13, с. 35]. Цю думку підтримує В. Дзоз, яка наголошує, що за цих умов держава безпосередньо втручалась у духовне життя суспільства, маніпулюючи суспільною свідомістю, придушуючи свободу творчості, нав'язуючи людині такі правила поведінки, які виключали вільний вибір способів самореалізації особистості в духовній сфері [4, с. 121]. Отже, в 90-х рр. ХХ ст. Україні потрібно було повністю змінити вектор розвитку гуманітарної сфери та провести її упорядкування.

На підставі проведеного аналізу наукової і спеціальної літератури нами робиться спроба визначення основних етапів розвитку гуманітарної сфери в Україні за період її незалежності. На нашу думку, їх поки що два:

1) 1991 – 1996 рр. – розбудова незалежної демократичної держави – прийняття основних нормативно-правових актів, у яких закладалися основи для змін у політичній, економічній, соціальній, гуманітарній та ін. сферах суспільства, орієнтованих на європейську систему цінностей. Етап розпочався із затвердження Акту проголошення незалежності України 24 серпня 1991 р. і закінчився прийняттям Конституції України 28 червня 1996 р.;

2) 1996 р. – теперішній час – початок реформування галузей гуманітарної сфери, серед яких значну увагу було приділено галузі освіти. Етап розпочався після виходу Указу Президента України «Про реформування вищої освіти» у 1995 р. За цей період було прийнято низку законодавчих актів в освіті, науці та культурі. За цей час важливими і значущими для України стали дві події, після яких розпочався пошук концептуальних основ розвитку гуманітарної сфери в цілому та галузі вищої освіти зокрема: у 2000 р. було утворено Комісію з розроблення Концепції розвитку гуманітарної сфери України (Розпорядження Президента України від 21 січня 2000 р. № 19/2000-рп [11]) та підписання Україною Болонської декларації у 2005 р.

На нашу думку, Україна й досі знаходиться на шляху пошуку й утвердження нових ідеалів суспільно-духовного розвитку з певними цінностями, нормами, орієнтирами. Однак, як справедливо помітив Л. Мисів, на формування і розвиток українських духовних цінностей великий

вплив протягом всього історичного розвитку мала затяжна боротьба за здобуття Україною незалежності, тому основними стрижнями вітчизняної духовно-ціннісної системи має бути патріотизм, мужність, відвага та любов до своєї Батьківщини й родини [8, с. 50-51]. Водночас кожна людина має свої ціннісні орієнтації, тобто відносно стійку систему спрямованості інтересів і потреб особистості на певну ієрархію життєвих цінностей, схильність у наданні переваги певним цінностям у різних життєвих ситуаціях, спосіб розрізнення особистісних явищ і об'єктів за рівнем їхньої значущості для людини [7, с. 991]. Все це має бути враховано при формуванні нової гуманітарної політики держави.

Слід зазначити, що сучасна система органів державного управління гуманітарною сферою в Україні об'єднує різні за призначенням системи в цілісну структуру за ознакою спільності значної кількості функцій, мети і завдань. На жаль, вітчизняні вчені не приділяють значної уваги дослідженню системи державного управління гуманітарною сферою країни як цілісної системи. Зазвичай, вони досліджують окремо складові або галузі цієї сфери (освіту, науку, культуру, туризм, охорону здоров'я тощо). На це є свої причини, однією з яких є той факт, що організаційну структуру державного управління гуманітарною сферою як єдине гармонійне ціле сьогодні важко визначити, оскільки, перш за все, немає чітко визначених її складових. Проте, якщо її розглядати як духовну складову суспільства, то складовими гуманітарної сфери можуть виступати освіта, наука і культура. Відтак і у розвитку цієї сфери будуть приймати участь відповідні органи виконавчої влади, які відповідають за розвиток саме цих галузей (рис. 1). Зауважимо, що вищим серед цих органів є Кабінет Міністрів України – орган, що здійснює виконавчу владу як безпосередньо, так і через центральні та місцеві органи виконавчої влади, спрямовуючи, координуючи та контролюючи їхню діяльність. Разом із тим, складовою системи органів виконавчої влади є система центральних органів виконавчої влади (ЦОВВ), які є як у складі уряду, так і в структурі міністерств. Їх діяльність спрямовується на здійснення оперативного і повсякденного державного управління у відповідних галузях життєдіяльності суспільства.

Варто відмітити, що за часи незалежності України система органів державного управління зазнавала змін і не завжди в структурі уряду був підрозділ, діяльність якого спрямовувалась на врегулювання питань гуманітарного розвитку як цілісної єдиної системи. Так, наприклад, до 1998 р. діяли відділи, які утворювалися для виконання завдань за одним напрямом діяльності органу виконавчої влади або як структурний підрозділ Кабінету Міністрів України. В 1998 р. до структури уряду було введено такий підрозділ, як Управління з питань науки та гуманітарного розвитку [12], а в 2010 р. до структури Секретаріату Кабінету Міністрів України ввійшло Управління гуманітарної політики [3], основним завданням якого є здійснення експертизи та аналізу стану справ з питань, пов'язаних з

основними напрямками роботи у віднесених до його компетенції сферах [9].

Рис. 1. Схема системи органів виконавчої влади в гуманітарній сфері України

Такі ж зміни відбувалися і в президентській структурі. Так, у 2010 р., за ініціативою Президента України, відбулися інституційні зміни, в результаті яких замість дев'яти національних комісій та рад при Президенті України, які опікувалися різноманітними питаннями гуманітарної сфери, було утворено Громадську гуманітарну раду як консультативно-дорадчий орган при Президентові України для врахування суспільно значущих інтересів у вирішенні найважливіших питань гуманітарного розвитку [10]. З аналогією такі ж громадські гуманітарні ради були створені при обласних державних адміністраціях протягом 2010 р. Зауважимо, що до складу Громадської гуманітарної ради при Президентові України увійшли представники переважно духовної сфери суспільства, тому можна сподіватися на глибоке вивчення сучасних процесів гуманітарного розвитку країни та вироблення ефективних механізмів здійснення модернізації окремих галузей гуманітарної сфери.

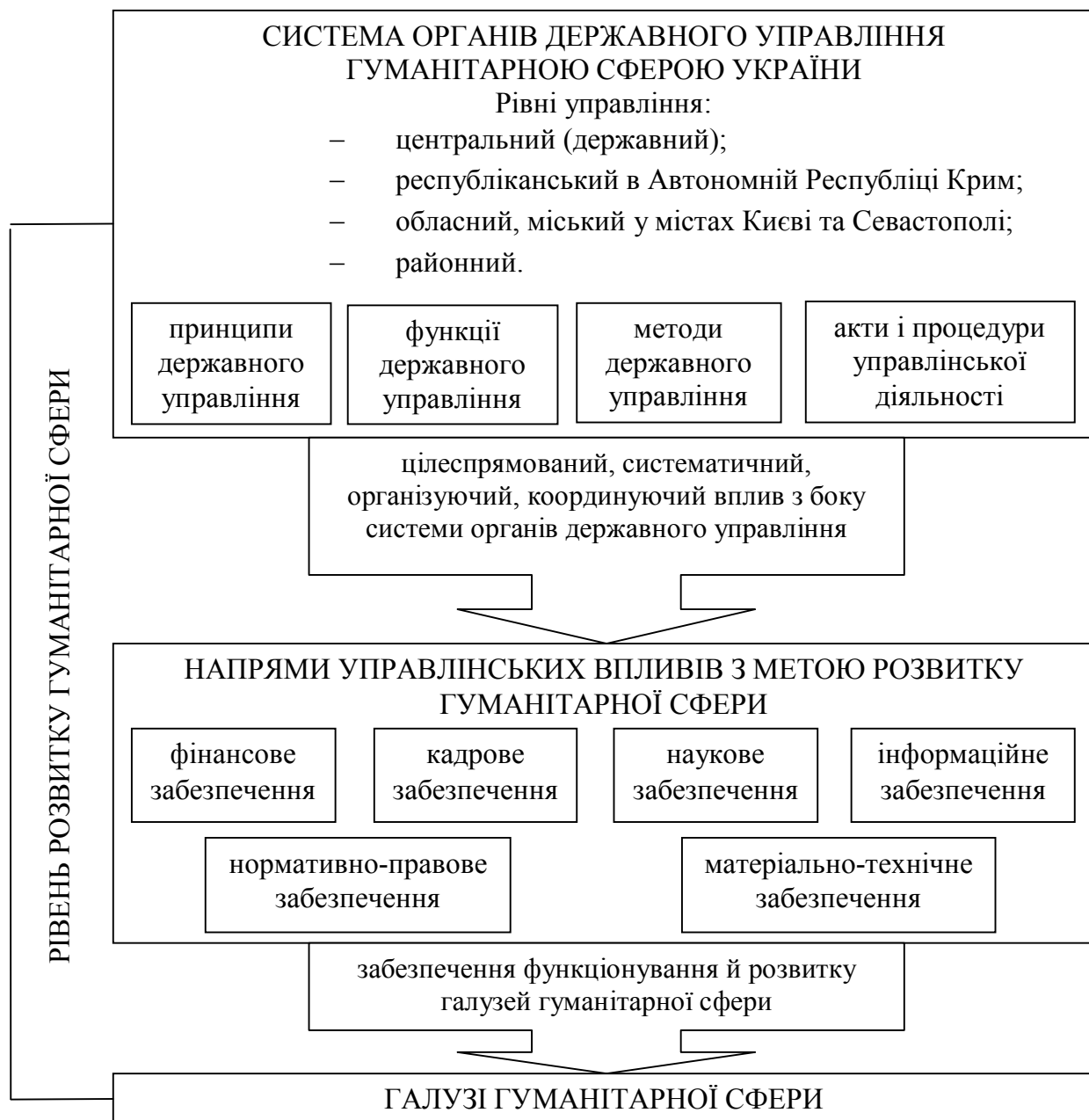

Рис. 2. Схема організаційної структури державного управління гуманітарною сферою в Україні

Слід зазначити, що організаційна структура державного управління гуманітарною сферою в Україні є надто складною. Основною метою державного управління, тобто суб'єкта управління, є досягнення керованою системою гуманітарної сфери, тобто об'єктом управління, такого рівня її розвитку, який би у повній мірі дозволив би системі забезпечити задоволення потреб держави і громадянина в цій сфері. Таким чином, систему державного управління розвитком гуманітарної сфери можна представити як цілеспрямований, систематичний, організуючий, координуючий, контролюючий вплив з боку системи органів державного управління на гуманітарну сферу всіх рівнів управління з метою

підвищення ефективності її функціонування, задоволення потреб держави, соціальних верств суспільства і окремого громадянина в усіх галузях гуманітарної сфери, що забезпечують духовний розвиток суспільства, що в свою чергу, характеризує ефективність діяльності системи органів державного управління (рис. 2).

Зауважимо, що принципи державного управління, визначені у відповідних нормативно-правових актах, втілені через систему відповідних органів державного управління та їх структурних підрозділів, є основою для здійснення процесу гуманізації суспільної свідомості та демократизації політичного і суспільного життя України. При цьому реалізація цих принципів за допомогою відповідних методів державного управління мають сприяти високій ефективності державного управління.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Отже, на підставі обстеження системи органів виконавчої влади в гуманітарній сфері України виявлено тенденцію змін в цій системі та зроблено спробу визначення етапів розвитку гуманітарної сфери за часи незалежності України. З'ясовано, що система державного управління гуманітарною сферою в Україні є складною і включає низку окремих підсистем, кожна з яких забезпечує досягнення конкретної мети. Також до системи можуть бути включені соціальні інститути, що забезпечують розвиток людини і соціальних об'єднань.

Результати проведеного дослідження дозволяють стверджувати, що у системи державного управління вітчизняною гуманітарною сферою постійно відбувалися інституційні зміни, що сприяє або заважає розвитку суспільної свідомості та зростанню гуманістичного потенціалу суспільства. Позитивним аспектом в цьому напрямку має бути врахування громадської думки у діяльності органів державного управління, що дозволяє формувати зворотній зв'язок між державою і суспільством. Саме такий зв'язок, на нашу думку, мають забезпечувати утворені у 2010 р. громадські гуманітарні ради на президентському та обласному рівнях.

Перспективами подальших наукових досліджень має стати діагностика проблем у розвитку галузей гуманітарної сфери України та розробка пропозицій щодо удосконалення механізмів державного управління цією сферою з метою підвищення ефективності її функціонування.

Використані джерела інформації:

1. Гуманітарна політика Української Держави в новітній період : [монографія] / за ред. С. І. Здіюка. – К. : НІСД, 2006. – 403 с.
2. Державне управління : словн.-довід. / уклад. : В. Д. Бакуменко (кер. творч. кол.), Д. О. Безносенко, І. М. Варзар [та ін.] ; за заг. ред. В. М. Князева, В. Д. Бакуменка. – К. : Вид-во УАДУ, 2002. – 228 с.
3. Деякі питання Секретаріату Кабінету Міністрів України [Електронний ресурс] : Постанова Кабінету Міністрів України від 7 червня 2010 р. № 398 : втрата чинності від 20.12.2010 р. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/398-2010-%D0%BF>.

4. Дзоз В. О. Гуманітарна політика України в контексті суспільної модернізації (соціально-філософський аналіз) : дис. ... д-ра філос. наук : спец. 09.00.03 / В. О. Дзоз. – К., 2007. – 380 с.
5. Дніпров О. Система органів державного управління гуманітарною сферою України / О. Дніпров // Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. – 2011. – № 6 (9). – С. 178-184.
6. Енциклопедичний словник з державного управління / уклад. : Ю. П. Сурмін, В. Д. Бакуменко, А. М. Михненко та ін. ; за ред. Ю. В. Ковбасюка, В. П. Трощинського, Ю. П. Сурміна. – К. : НАДУ, 2010. – 820 с.
7. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України ; гол. ред. В. Г. Кремень. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
8. Мисів Л. В. Особливості державного управління в сфері духовно-ціннісного розвитку українського суспільства : дис. ... канд. наук з держ. упр. : 20.00.01 / Л. В. Мисів. – К., 2008. – 207 с.
9. Положення про Управління гуманітарної політики [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article%3FshowHidden=1&art_id=29364562&cat_id=28799794&ctime=1140273131310.
10. Про Громадську гуманітарну раду [Електронний ресурс] : Указ Президента України від 2 квітня 2010 р. № 469/2010. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/469/2010>.
11. Про Комісію з розроблення Концепції розвитку гуманітарної сфери України [Електронний ресурс] : Розпорядження Президента України від 21 січня 2000 р. № 19/2000-рп. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/19/2000-%D1%80%D0%BF>.
12. Про реорганізацію структури апарату Кабінету Міністрів України [Електронний ресурс] : Постанова Кабінету Міністрів України від 20 квітня 1998 р. № 516 : втрата чинності від 24.01.2000 р. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/516-98-%D0%BF>.
13. Скуратівський В. Гуманітарна політика в Україні : навч. посіб. / В. Скуратівський, В. Трощинський, С. Чукут. – К. : Вид-во УАДУ ; Вид-во «Міленіум», 2002. – 262 с.

Рецензент: Бульба В.Г., д.держ.упр., доцент

УДК:351

Годосова Г. І.,
головний спеціаліст
відділу дошкільної і позашкільної освіти
Департаменту освіти і науки, молоді та спорту
виконавчого органу Київської міської ради
(Київської міської державної адміністрації)

ОБГРУНТУВАННЯ МОДЕЛІ ДЕРЖАВНО-ГРОМАДСЬКОГО УПРАВЛІННЯ ОСВІТОЮ

Анотація. У статті обґрунтовано та удосконалено модель державно-громадського управління освітою в Україні, яка забезпечила б максимальну участь громадян у розробці стратегічних напрямів розвитку освітянської галузі у процесі постійного управління нею для задоволення потреб членів суспільства.